

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ПЕРЕКЛАДУ З АНГЛІЙСЬКОЇ
МОВИ**

Кваліфікаційна робота магістра

на тему **ФУНКЦІОНУВАННЯ І ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ
ЕВФЕМІЗМІВ В АНГЛОМОВНИХ ЗМІ**

Виконав: студент 2 курсу,
групи 8.0359-ап
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.041 Германські мови та
література (переклад включно), перша -
англійська
освітньо-професійної програми
Переклад (англійський)
Тягун Максим Юрійович

Керівник к.ф.н., проф. Клименко О.Л.

Рецензент д.ф.н., проф. Шевченко О.І.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет іноземної філології
Кафедра теорії та практики перекладу з англійської мови
Освітній рівень магістр
Спеціальність 035 Філологія
Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно) – перша англійська
Освітньо-професійна програма Переклад (англійський)

ЗАТВЕРДЖУЮ

**В. о. завідувача кафедри теорії та
практики перекладу з англійської мови**
Запольських С.П. _____

« ____ » _____ 20_ року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА

ТЯГУНУ МАКСИМУ ЮРІЙОВИЧУ

1. Тема кваліфікаційної роботи магістра (проекту) «Функціонування і особливості перекладу евфемізмів в англійськомовних ЗМІ»

Керівник кваліфікаційної роботи (проекту) Клименко Ольга Леонідівна к.ф.н., професор

Затверджені наказом ЗНУ від «23» квітня 2020 року № 483 – с

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи (проекту) 15.12.2020

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи (проекту) наукові джерела та інтернет-видання мас-медіа з використанням евфемізмів та стилістично забарвленої лексики

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) 1) надати визначення терміну евфемізм та дослідити розбіжності у варіантах визначення; 2) проаналізувати класифікації евфемізмів та способи їх утворення; 3) дослідити соціальні чинники процесу евфемізації; 4) дослідити особливості відтворення евфемізмів в англо-українському перекладі

5. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи (проекту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Клименко О.Л., к.ф.н., проф.	09.06.2020	09.06.2020
Розділ 1	Клименко О.Л., к.ф.н., проф.	02.09.2020	02.09.2020
Розділ 2	Клименко О.Л., к.ф.н., проф.	01.10.2020	01.10.2020
Висновки	Клименко О.Л., к.ф.н., проф.	20.10.2020	20.10.2020

6. Дата видачі завдання 04.02.2020

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи (проекту)	Примітка
1	Пошук наукових джерел з теми дослідження, їх вивчення та аналіз; укладання бібліографії	лютий – квітень 2020	виконано
2	Добір фактичного матеріалу	травень 2020	виконано
3	Написання вступу	червень 2020	виконано
4	Написання теоретичного розділу	вересень 2020	виконано
5	Написання практичного розділу	жовтень 2020	виконано
6	Формулювання висновків	жовтень 2020	виконано
7	Проходження нормоконтролю	листопад 2020	виконано
8	Одержання відгуку та рецензії	листопад-грудень 2020	виконано
9	Захист	грудень 2020	виконано

Автор роботи несе персональну відповідальність за відсутність в роботі несанкціонованих текстових запозичень (академічного плагіату)

Магістрант

_____ (підпис)

М. Ю. Тягун

Керівник роботи (проекту)

_____ (підпис)

О. Л. Клименко

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер

_____ (підпис)

В. В. Погонець

РЕФЕРАТ

Дипломна робота – 62 стор., 66 джерел.

Об’єкт дослідження: евфемізми, відібрані з публікацій англомовних ЗМІ.

Мета роботи: визначення особливостей функціонування евфемізмів у текстах англомовних ЗМІ та найбільш адекватних способів їхнього відтворення в українському перекладі.

Теоретико-методологічні засади: приклади вживання евфемізмів у англомовній пресі, зокрема “The Guardian” (понад 50 медійних текстів). Джерелом безпосереднього аналізу стали 182 досліджувані одиниці. Вибір матеріалу обумовлений авторитетністю та популярністю зазначеного видання.

Отримані результати:

1) Проведене теоретичне дослідження дозволило дати власне визначення евфемізму, під яким ми розуміємо заміну будь-якого небажаного (грубого або недозволеного) слова або виразу більш коректним з метою уникнути прямого найменування того, що здатне викликати негативні почуття в учасників комунікації, а також замаскувати певні факти дійсності.

2) В результаті проведеного аналізу 182 евфемізмів англомовного медіа дискурсу, ми класифікували евфемізми за тематикою.

Ключові слова: *евфемізм, медіа-дискурс, політкоректність, фразеологічні звороти.*

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ	6
1.1 Проблема визначення поняття “евфемізм” в англійській мові	6
1.1.1 Евфемізм як мовне явище	6
1.1.2 Процес евфемізації англійської мови	8
1.2 Соціальні чинники та евфемізація словникового складу англійської мови.....	9
1.3 Лінгвальні особливості евфемізмів	12
1.3.1 Структурно-семантичні особливості евфемізмів	15
1.3.2 Класифікації евфемізмів	18
1.3.3 Способи та засоби утворення евфемізмів	22
Висновки до розділу 1	24
РОЗДІЛ 2 ЕВФЕМІЗМИ В АНГЛОМОВНИХ ЗМІ: ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ТА ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ ПАРАМЕТРИ	26
2.1 Функціонування евфемізмів в англومовних ЗМІ	26
2.2. Особливості відтворення евфемізмів в англо-українському перекладі.....	43
2.3. Проблеми перекладу евфемізмів	50
Висновки до розділу 2	52
ВИСНОВКИ	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	56

ВСТУП

У сучасній лінгвістиці дослідження, спрямовані на подолання міжмовних бар'єрів у сфері мас медіа, мають першорядне значення.

Свобода слова в сучасних ЗМІ зумовила потребу в використанні евфемізмів при розмові на гострі теми. Лінгвісти проводять цілеспрямовану діяльність щодо досягнення адекватності перекладу евфемістичного словника, встановлення правильних міжмовних відповідностей евфемізмів та однозначного розуміння цих понять.

Адекватна передача евфемістичної лексики мовою перекладу дозволяє перекладачам повністю передати наміри автора у перекладі та уникнути неприйнятних виразів. Неточності та помилки при перекладі евфемізмів, які передають ключове емоційне забарвлення, можуть спричинити втрату експресивності тексту. Отже, з'являється необхідність у вивченні евфемізмів і способів їх передачі в перекладі.

Проведене дослідження присвячене вивченню евфемізмів англомовних медіа текстів та механізмам їхньої передачі в українськомовному перекладі.

Незважаючи на те, що процес евфемізації викликає чималий інтерес з боку лінгвістів (О. Ахманова, І. Гальперін, А. Кацев, Є. Сенічкін, Р. Спірс, Р. Холдер), поняття евфемізму досі залишається недостатньо чітко визначеним. Питання про особливості перекладу евфемізмів у медіатексті також залишається відкритим у сучасній лінгвістиці та потребує ретельного вивчення.

У сучасному медійному дискурсі евфемізми вживаються досить часто. Багато авторів публіцистичних текстів використовують евфемізми з метою наблизити читача до теми, бути ближче до народу та щоб пересічний громадянин ближче сприймав подану інформацію.

Актуальність дослідження зумовлена тим, що англомовний медіатекст дуже швидко реагує на зміни в суспільстві та відображає їх через призму мови. Це стосується також евфемізмів, неточності та помилки в перекладі яких можуть спричинити непорозуміння між людьми, які працюють в тій же професійній галузі, або між звичайними читачами. Адекватна передача цих одиниць дозволяє перекладачам повністю передати наміри автора у перекладі та уникнути нерозуміння тексту.

Евфемізми, способи їх утворення, функціональні властивості, їхня соціокультурна значимість - всі ці проблеми не мають однозначного чіткого рішення в сучасному мовознавстві і потребують подальшого теоретичного осмислення, що підкреслює актуальність дослідження.

Метою дослідження є визначення особливостей функціонування евфемізмів у текстах англомовних ЗМІ та найбільш адекватних способів їхнього відтворення в українському перекладі.

Досягнення поставленої мети передбачало розв'язання наступних **завдань**:

- 1) визначити поняття евфемізму як мовного явища;
- 2) розглянути особливості функціонування евфемізмів в текстах англомовних ЗМІ;
- 3) дослідити способи передачі медійних евфемізмів в англо-українському перекладі та проаналізувати перекладацькі трансформації при перекладі.

Об'єктом дослідження слугували евфемізми, відібрані з текстів англомовних ЗМІ.

Предметом дослідження є специфіка англо-українського перекладу евфемізмів в медіа-дискурсі.

Методами дослідження були теоретичний аналіз, метод суцільної вибірки, метод порівняльного аналізу, метод перекладацьких трансформацій.

Матеріалом для дослідження слугували приклади вживання евфемізмів у англомовній пресі, зокрема "The Guardian" (понад 50 медійних

текстів). Джерелом безпосереднього аналізу стали 182 досліджувані одиниці. Вибір матеріалу обумовлений авторитетністю та популярністю зазначеного видання.

Наукова новизна роботи полягає у спробі тематичної класифікації евфемізмів англомовного медійного дискурсу та власно проведеному перекладацькому аналізі евфемізмів в англомовних ЗМІ.

Практична цінність проведеного дослідження визначається тим, що результати та фактичний матеріал можуть бути використані на заняттях з порівняльної лексикології та стилістики, в спеціальних курсах та спеціальних семінарах з проблем семантики та синтаксису англомовних медіатекстів.

Структура роботи включає вступ, два розділи, висновки, список використаних джерел. У вступі визначено об'єкт, предмет дослідження, його мету та завдання та доведено його актуальність. У першому розділі розкриваються теоретичні аспекти вивчення та функціонування англомовних евфемізмів. Другий розділ включає аналіз особливостей функціонування та перекладу евфемізмів в англомовних медіа текстах.

Загальна кількість сторінок 62, кількість використаних джерел 66.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1 Проблема визначення поняття «евфемізм» в англійській мові

Вивченню проблематики евфемізмів присвячено чимало праць і досліджень. Але, незважаючи на значне число робіт щодо цього питання, дослідники так і не сформулювали єдине та чітке визначення поняття евфемізму [Відлак 1967].

Динамічність і багатоаспектна природа евфемізмів пояснює велику розмаїтість лексико-граматичних форм, емоційної нейтральності або стилістичної забарвленості, варіативності евфемістичного потенціалу [Арапова 2000, с. 28].

Зазначені властивості евфемізмів створюють проблему чіткого визначення поняття евфемізму та виникають певні дослідницькі труднощі адекватної перекладацької передачі у мові перекладу.

Отже, відмінності між культурами зумовлюють основну проблему передачі емоційно та культурно навантажених евфемізмів з мінімальною втратою сенсу, емоційно-експресивного навантаження і естетичного змісту вихідного тексту.

1.1.1 Евфемізм як мовне явище. У лінгвістичній літературі представлено безліч визначень евфемізмів, які відображають ті чи інші їхні функції.

Деякі визначення дають більш широкий опис даного мовного явища, інші ж, навпаки, більш конкретизований, але чіткого визначення поняття «евфемізм» у сучасній лінгвістиці досі не існує.

У результаті проведеного аналізу теоретичного матеріалу ми умовно поділили досліджувані визначення на три групи, відповідно до відображених у них функцій евфемізмів, що сприятиме більш глибокому розумінню суті цього явища.

Для визначень першої групи характерне розуміння пом'якшення грубих виразів як єдиної функції евфемізму: О. Ахманова під евфемізмом розуміє троп, який використовується для пом'якшення предмета [Ахманова 1990, с. 521]. За думкою І. Гальперіна, під евфемізмом слід розуміти слова чи словосполучення, які з'являються в мові для позначення низьких, непристойних понять [Гальперін 1981, с. 164]. К. Хем називає евфемізм способом, за допомогою якого непрямий або більш м'який термін замінює неприємне, образливе слово [Нам 2005, р. 5]. В. Москвін дає визначення евфемізму як слова або виразу, які служать для заміни небажаних, не цілком ввічливих або занадто різких виразів [Москвін 1999, с. 20].

Визначення другої групи об'єднує увага до соціальних мотивів вживання евфемізмів: А. Кацев визначає евфемізм як замітник ганебного виразу, наділений ефектом пом'якшення та зумовлений релігійними або моральними нормами [Кацев 1986, с. 5]. Згідно дефініції Л. Крисіна, евфемізми використовуються з метою уникнути невдачі або комунікативного конфлікту та запобігти появи у співрозмовника почуття комунікативного дискомфорту [Крисін 1998, с. 391]. К. Аллан визначає евфемізми як вирази, покликані запобігти справленню неприємного враження на слухача або уникненню можливих неприємних наслідків для мовця, якщо останній хоче справити сприятливе враження [Allan 1991, р. 110]. Згідно думки З. Трофімової, евфемізмами є заміна заборонених, непристойних, неприйнятних з точки зору суспільних норм етики і моралі, або грубих і нетактовних

виразів більш м'якими і дозволеними, алегоричними та просто більш прийнятними з тих чи інших причин словами або виразами [Трофімова 1993, с. 7]. Л. Єфімов визначає евфемізм як більш делікатне позначення явища або предмета, небажаного для згадки згідно морально-етичних причин [Єфімов 2011, с. 35].

Для визначень третьої групи характерно розуміння функції маскуванню дійсності як однієї з основних функцій евфемізмів. Згідно визначення Д. Енрайта, евфемізмами є форми слів, які за різними причинами висловлюють ідеї пом'якшено, завуальовано або більш шанобливо, але ця пом'якшеність іноді лише удавана [Enright 1985, p. 81]. Б. Уоррен визначає евфемізацію як вживання необразливих чи приємних термінів замість прямих, образливих, які при цьому маскують істину [Warren 1992].

Таким чином, незважаючи на активний інтерес з боку лінгвістів, чітке поняття евфемізму досі не є чітко визначеним у сучасних лінгвістичних дослідженнях. Тож, розглянувши різнопланові характеристики поняття евфемізму, доцільно запропонувати власне визначення цього явища.

На основі теоретичного аналізу існуючих точок зору з проблеми, за нашою думкою, під евфемізмом слід розуміти заміну будь-якого небажаного (грубого або недозволеного) слова або виразу більш коректним з метою уникнути прямого найменування того, що здатне викликати негативні почуття в учасників комунікації, а також замаскувати певні факти дійсності.

1.1.2 Процес евфемізації англійської мови. Евфемізація є найважливішою тенденцією розвитку сучасної англійської мови. Тенденція до використання виразів, що служать для заміни, пом'якшення, вуальовання негативно оцінюваних понять проявляється в мові з найдавніших часів [Вильданова 2008]. В основі названого процесу лежить необхідність замінити слова, які стали забороненими, незручними для вживання, непрямими або більш м'якими термінами [Spears 1981]. Евфемізми

формується під впливом національної психології, естетичних і ціннісно-нормативних установок, що склалися в суспільстві, а також під впливом безпосередньої мовної ситуації.

В останні десятиліття спостерігається зростаючий інтерес до явища евфемії. Евфемізми широко поширені у всіх сферах міжособистісної комунікації, вони використовуються в художній літературі, в рекламі, та в засобах масової інформації [Гальперін 1981]. Інтенсивне поширення цього мовного явища пов'язане із зростанням впливу ЗМІ, впливом феномена політкоректності, а також розвитком нових каналів комунікації [Комлев 1999].

Причину динаміки процесу евфемізації деякі дослідники пояснюють загальною тенденцією до іносказання, політкоректності та прагненню до пом'якшення і маскуванню висловлюваної точки зору [Арнольд 1986, с. 3]. Крім того, високий рівень динамічності розвитку процесу евфемізації пояснюється і тим, що велика кількість евфемістичної лексики через частотність її вживання втрачає здатність вуалювати значення. На заміну у мові з'являються нові вирази, здатні замаскувати і пом'якшити негативне значення у певний період розвитку процесу евфемізації [Артюшкін 2001].

Таким чином, динаміка процесу евфемізації характеризується екстралінгвістичною обумовленістю евфемізмів, а саме, від економічних, політичних, соціальних і морально-етичних чинників.

У певний історичний період в кожній країні на перший план виходять ті чи інші актуальні проблеми, що мають вплив на розвиток мови, зокрема на появу лексичних засобів вуалювання негативних явищ в суспільстві.

1.2 Соціальні чинники та евфемізація словникового складу англійської мови

Відповідно до думки Е. Сенічкіної, в явищі евфемізації виділяється кілька аспектів, в тому числі і соціальний, продиктований соціально зумовленими мотивами. Про соціальну зумовленість евфемії можна говорити з кількох причин:

- мова людини є засобом спілкування, вона має соціальну природу;
- в спілкуванні відбувається активізація психологічних механізмів евфемістичної заміни;
- вибір евфемізму залежить від мовної ситуації [Сенічкіна 2006].

Таким чином, вибір евфемізмів, який мовець робить в ході комунікації, багато в чому обумовлений соціальними факторами.

Л. Крисін у своїх дослідженнях процесу евфемізації зазначає, що у процесі звернення до теми евфемізмів крім самих евфемізмів та евфемістичних виразів дослідники змушені залучати до аналізу мовний та соціально-культурний фон, на якому виникає потреба в евфемістичних виразах [Крисін 1998, с. 73].

Вживання евфемізмів також залежить від соціального класу. І хоча ця залежність опосередкована культурою, в різний історичний час вона має свої особливості, проте, приналежність до конкретного соціального класу впливає на мовну поведінку людей. Мова є найважливішою характеристикою соціального статусу людини і одним із її індексів [Бердова 1998].

Евфемістичний характер носить індикація непрестижного статусу в англomовному суспільстві [Герасименко 2011]. Х. Роусон вважає, що американці більшою мірою схильні вуалювати, прикрашати назву своїх непрестижних професій, нерідко придумуючи їм нові евфемістичні назви:

- *mortician* замість *undertaker*;
- *beautician* замість *hairdresser*;
- *exterminating engineer* замість *rat-catcher*;
- *tree-surgeons* замість *tree-trimmers*;
- *landscape-architects* замість *gardeners* [Rawson 2002].

Серед назв різних закладів теж поширені евфемістичні найменування для підвищення соціального статусу: будь-який коледж прагне отримати назву університету. Замість простого *shop* воліють використовувати *store*, замість прямого *jail – house of detention*.

Слова, які вказують на низький соціальний статус, такі як *second-hand*, *readymade* майже зовсім зникли з ужитку, з'явилися евфемізми *ready-tailored*, *ready-to-wear*, *slightly-second* [Neaman 1983].

Продавці старих автомобілів є прихильниками евфемістичних перейменувань, свій товар вони називають *reconditioned*, *rebuilt*, *repossessed* (дані англійські евфемізми не піддаються перекладу без втрати свого евфемістичного потенціалу). Дорогі вагони першого класу в поїздах називаються *first class*, а більш дешеві вагони позначаються за допомогою визначення *standard*. У рекламі не зустрічається слово *cheap*, тому що прямо апелювати до дешевизни ризиковано: покупці можуть відчутти себе або скупими, або бідними. Швидше за все, буде використано слова *inexpensive*, *reasonably priced*, або *artificial*. Також досить часто ухиляються від вжитку слова *small*. Подошва позначається як *leather soles* (пряме найменування), це ознака дорогого взуття, *man-made soles* (непряме найменування) говорить про менш дороге взуття [Neaman 1995].

Говорячи про вплив ситуації спілкування на вибір засобів вираження, ми перш за все керуємося доречністю мовлення для даної ситуації спілкування. Питання про правильну оцінку мовної ситуації, про доречність мовних засобів є спірним і має залежність від мовних відмінностей.

Говорячи про соціальну обумовленість евфемії, потрібно відзначити і її залежність від статі мовця, адже людина в ході дорослішання освоює соціальні моделі поведінки, властиві своїй статі. Р. Холдер в своїх дослідженнях висловлює думку про більшу схильність жінок до евфемізмів. Вчений припускає, що багато евфемізмів були винайдені жінками [Holder 2003].

Прагнення жінок використовувати більш престижний варіант мови (тут ми маємо на увазі мову, позбавлену грубих прямих виразів, схильну до евфемізмів за вимогами ввічливості і риторики) відзначається і Л. Яровою, яка вживання евфемізмів пояснює соціальним статусом, який має велике значення для жінок, також вона зазначає, що чоловіків оцінюють по їх діяльності, а жінок по тому, як вони виглядають і говорять [Ярова 2008].

Класова і гендерна приналежність, безсумнівно, мають вплив на евфемізацію. Однак вони не виключають елементів свідомого вибору одиниць в конкретній мовній ситуації. Ситуація спілкування є найважливішим чинником, що визначає вибір мовних засобів [Заботкіна 1989].

На думку Е. Шейгал, для вибору адекватних в конкретній ситуації виразних засобів недостатньо враховувати соціальні чинники. Важливо враховувати розбіжності особистих особливостей учасників спілкування: віку, стану здоров'я, життєвого досвіду, індивідуальних смаків [Шейгал 2000].

Таким чином, на мовну варіативність і, як наслідок, на вживання евфемізмів мають вплив наступні чинники: соціальний клас, соціальна роль, соціальний статус, соціальна ситуація, статева приналежність.

1.3 Лінгвальні особливості евфемізмів

Маніпулятивний вплив засобів масової інформації на соціум є об'єктом пильної уваги сучасних лінгвістичних досліджень мови медіа. Медіатексти у сучасному суспільстві займають вагому ланку серед комунікативного матеріалу, їхня домінуюча роль пояснюється формуванням світоглядних уявлень та ціннісних пріоритетів, які домінують у сучасному суспільстві. Усе це, безсумнівно, транслюється у мову мас-медіа та спричиняє появу

евфемізації. Нетактовні, невічливі або грубі слова замінюються автором тексту на стилістично нейтральну лексику [Шемшуренко 2013].

Евфемізація, якій характерна орієнтація на психологічні універсалії світосприйняття людини, існує у різних мовах саме завдяки цьому фактору. Розгляду евфемізмів в різноманітних стильових репрезентаціях присвячено чимало праць з аналізу поняття евфемізації [Москвін 1999].

Використання евфемізмів має вплив на мовний процес та його активний розвиток [Тер-Минасова 2000]. Про зміни масової свідомості у період останніх десятиліть найкраще свідчить саме медіатизація сучасного життя та великий вплив мас медіа на суспільство та його свідомість. Цей вплив виявляється на власне мовному, оцінному, концептуальному, ідеологічному та, найвиразніше, комунікативному рівнях [Коптілов 1982]. Процесу ідентифікації евфемізму в тексті сприяє смислорозрізнавальний механізм його творення, а саме, заміна табуйованого виразу евфемістичним висловлюванням, яке виділяє при цьому позитивні аспекти та приховує негативні [Цараєва 2000].

До висвітлення соціального і відносного характеру евфемізмів мають відношення різні аспекти мовного процесу, а саме: обставини місця, часу, інтенції мовця і слухача [Потапова 2007]. Також евфемізми полягають у трансформації назв негативних з точки зору автора факторів. Часто саме слова, що мають у прямому значенні зовсім інший зміст, виступають заміниками, тому лінгвістичними складовими евфемізму є розширення значення слів. Таким чином, евфемізм визначає зв'язок між буквальним значенням слова і його заміником [Скороходова 2013].

На наш погляд, у більш широкому розумінні, евфемізм відноситься до синонімів, хоча зовсім не є прямим синонімом. Досягнення правильного сприйняття евфемізму слухачем залежить від врахування різних рівнів сприйняття мовця та слухача, а саме, картини світу, фонових знань, на що варто зважати при утворенні нових евфемізмів сфери мас-медіа, через

приховання прямої номінації та заміні у процесі евфемізації слів з ключовим значенням.

Спосіб мислення людини та її світосприйняття визначають ментальні метафоричні образи, які стають базою для утворення вторинних номінацій, що слугують заміною для табуйованих висловів. Враховуючи вищезазначене, в процесі використання евфемізмів раціональним буде врахування фонових знань учасників комунікативної ситуації, так само як і прийняття до уваги контексту та ситуацію виразу [Бабенко 2017].

Соціальна мотивація є причиною виникнення та поширення евфемізмів, однак у деяких випадках погіршення якості спілкування відбувається одночасно з евфемістичними замінами. Евфемізм є частиною стратегії, необхідної для максимізації ввічливості за умови, що сенс повідомлення не втрачається [Потапова 2007].

У рамках сучасного підходу до аналізованого явища, на наш погляд, слід враховувати такі чинники:

- актуальність заборони як психологічного та соціального факту, який генерує евфемістичну заміну;
- чітке розмежування евфемістичного процесу та звичайної лексичної заміни;
- увага до комунікативної мети, яка зумовлює процес евфемізації.

Перекладач має зосередити увагу на описі евфемізму, насамперед, не як прямого відповідника процесу заміни, і не як лексичного замінника, й не тільки в лексичній площині. Евфемізми варто розглядати як дискурсивне, а не як лексичне явище, в межах прагматичного визначення, інтегрованого в комунікативну лінгвістику.

У мові ЗМІ евфемізми стають мовними пом'якшувальними засобами, яким притаманне маскування та приховування негативних явищ як з позитивними, так і з негативними цілями. Евфемізми можуть також використовуватися як маніпулятивний засіб, в залежності від комунікативної ситуації.

Окрім завдання замаскувати негативні поняття, евфемізми виконують функції об'єднання, гри, ілюстрацій, що зображують реальне життя мови. Не лише політичні та суспільні фактори зумовлюють появу евфемізмів у текстах ЗМІ, характерною рисою евфемізації також є інтелектуалізація мовної свідомості англомовного середовища.

Отже, відносно лінгвальних особливостей евфемізми характеризуються не лише роллю лексичного замітника, а й емоційно забарвленим та культурним навантаженням.

Через лінгвістичні і культурні відмінності мов кожна культура допускає різні конотації для мовних елементів, які вона включає. Така культурна відмінність, в свою чергу, накладає на кожне мовне співтовариство унікальні табу, норми і евфемізми.

Таким чином, евфемістичні вирази створюють реальну проблему для недосвідчених перекладачів, а особливо тих, хто не усвідомлює роль культури в передачі комунікативної цінності і сенсу тексту оригіналу.

1.3.1 Структурно-семантичні особливості евфемізмів. Створення евфемізмів – складний процес, який відбувається внаслідок супутніх факторів. Мова розвивається і змінюється разом із суспільством. Евфемізми – це прояви процесу трансформації думок та намірів суспільства, тому при вивченні евфемізму слід звертати увагу на соціокультурні явища, що мають безпосередній зв'язок з мовою [Гальперін 1981]. Варто зазначити, що евфемізм – це явище суб'єктивне. Зрештою, деякі оратори не вважають певні слова та фрази непристойними чи неприємними. Їхнє використання відіграє важливу роль у мовному процесі.

Евфемізми стосуються лексичного рівня мови, і в художньому творі вони виражаються за допомогою певних конкретних лексем. Їхня присутність є ефективним стилістичним прийомом, який надає твору

особливий характер і відтінок. Автор може використовувати словниковий запас будь-якого стилю.

А. Кацев поділяє евфемізми на:

1) стерті (характеризуються втраченою функцією та лише традиційним вжитком);

2) справжні (мають функцію евфемізма лише на певному етапі мовного розвитку);

3) справжні евфемізми з додатковим стилістичним забарвленням (поєднані з гумором та іронією) [Кацев 1986, с. 41].

Слід зазначити, що евфемізми характеризуються значним структурним різноманіттям. Розглянемо класифікацію Р. Холдера:

1) слова-евфемізми

– іменники:

● *entanglement* – складна ситуація;

● *underachiever* – невдала людина;

– прикметники:

● *special* – з особливими потребами;

● *liberal* – нетерпимий;

– дієслова:

● *to pass away* – померти;

● *to whitewash* – прикрити незручну ситуацію;

– прислівники:

● *friendly* – без особливих компромісів;

2) евфемізми-словосполучення

– вільні:

● *academic dismissal* – виключення з коледжу;

● *confidential source* – інформатор;

● *gradual increase in prices and wages* – інфляція;

– фразеологічні звороти:

● *to send somebody to glory* – убити когось;

- *three sheets to the wind* – вщент п'яний.

3) евфемізми-речення [Holder 2003].

Тенденція до евфемізації мови є універсальною, але вона проявляється в кожній мові по-різному. Відтворення евфемізмів у перекладі може спричинити певні труднощі.

Питання адекватного та еквівалентного перекладу є важливою проблемою сучасного перекладознавства. Основне завдання перекладача – чітко відтворити та зберегти зміст оригінального тексту та зрозуміти особливості використання евфемізмів у мовах. Іноді важливо правильно розуміти підтекст, особливо при перекладі медіа текстів.

Для перекладу евфемістичної лексики використовуються перекладацькі трансформації – міжмовні перетворення з метою досягнення еквівалентності перекладу. В. Комісаров зазначає, що перекладацькі трансформації використовуються при перекладі, якщо в тексті мови оригіналу є нестандартна мовна одиниця на рівні слова, наприклад, власне ім'я, типове для мови оригіналу і відсутнє в мові перекладу, професійне поле, слова, що позначають предмети, явища та поняття, характерні для культури оригіналу, але відсутні або мають інший структурно-функціональний порядок у мові перекладу [Комісаров 2013, с. 76].

А. Кацев виділяє наступні способи перекладу евфемізмів:

- еквівалентний, який полягає у підборі максимально наближеного еквівалентного слова у мові перекладу;
- описовий, який дає наближену характеристику евфемізму у мові перекладу;
- додавання, який полягає у розширенні значення евфемізму;
- конкретизація, уточнення поняття за допомогою інших слів;
- генералізація, узагальнення значення евфемізму;
- калькування [Кацев 1986, с. 8].

На думку А. Кацева, найефективнішими методами перекладу евфемізмів є метод додавання та конкретизації.

Метод додавання є ефективним засобом перекладу евфемізмів з мови оригіналу, тому він часто використовується перекладачами, адже відтворення змісту евфемізмів мовою перекладу часто вимагає детальних коментарів.

Наприклад, фрази *plumbers staff* або *plumbers operation* позначають персонал та діяльність людей, які беруть участь у запобіганні витоку секретної інформації. Евфемістичне значення слів відрізняється від буквального значення слова «сантехнік». Ось чому при перекладі цих фраз з мови оригіналу необхідно пояснити їхнє значення та прокоментувати особливості вживання.

Метод конкретизації полягає у заміні слова чи словосполучення іноземної мови широкого предметно-логічного значення словом або словосполученням з більш вузьким значення. Евфемізми, які містять у своїй структурі слова *affair*, *matter*, *effort*, *mission*, потребують використання конкретизації при перекладі.

А. Гальперін розглядає такі підходи до перекладу евфемізмів:

- 1) передача евфемізму мови оригіналу за допомогою еквівалентного перекладу;
- 2) лексема на пряме позначення того, що в оригіналі виражено евфемізмом, використовується у мові перекладу;
- 3) слово, яке не є евфемізмом у тексті оригіналу, передається у перекладі за допомогою евфемізму [Гальперін 1981].

Довідкова інформація та контекст повинні бути враховані при перекладі евфемізмів. Основною перешкодою для адекватного перекладу евфемізмів є суперечність концептуальних систем різних мов. Тому завданням перекладача є гармонізація мовних систем та їхня координація.

Таким чином, використання евфемізмів є невід'ємною частиною мовного процесу. Вони дозволяють замінити лексику табу в галузі релігії, медицини, політики, етики тощо. Сам процес відтворення евфемізмів у перекладі є складним і цікавим явищем.

Ефективними способами перекладу евфемізмів з мови оригіналу є перекладацькі трансформації, зокрема, метод додавання та конкретизації.

1.3.2 Класифікації евфемізмів. Евфемізми складають великий пласт сучасного мовного лексикону, і звісно, було чимало спроб їхнього впорядкування.

Лінгвісти пропонують класифікації, які ґрунтуються на різних критеріях: семантика, теми, мотиви, сфери використання. Розглянемо класифікації, представлені різними вченими-лінгвістами.

Згідно думки Є. Сенічкіної, евфемізми по семантичним ознаками можна розділити на історичні, евфемізми за походженням, мовні та функціональні.

Історичними автор називає евфемізми, які виконували функцію непрямого найменування в давнину [Сенічкіна 2006]. Евфемізми за походженням, на думку автора, не є евфемізмами для сучасної людини, вони виконують подібну функцію заміни лексичної одиниці з негативною конотацією. До цієї категорії відносяться медичні терміни, скорочення, аббревіатури. Мовні евфемізми регулярно використовуються в якості евфемізмів – вони закріплені в мові і повністю усвідомлюються носіями. Нарешті, функціональні евфемізми не є власне евфемізмами, а їхнє використання не обумовлено лексичної природою.

За мотивованості вживання Є. Сенічкіна пропонує розрізняти евфемізми-табуїзми і факультативні евфемізми. Перші відображають вузький підхід до розуміння евфемії і замінюють «заборонені» слова. Факультативними евфемізмами дослідниця називає необов'язкові заміни. Непряме найменування використовується для того, щоб не образити адресата, але в той же час пряме найменування не виключається [Сенічкіна 2006, с. 9-10].

Д. Еркенова, спираючись на частотність та загальноживаність, розрізняє більш-менш стійкі заміни і індивідуально-контекстні. Стійкі евфемізми ґрунтуються на синонімічності понять, а індивідуально-контекстні евфемізми виникають okazіонально [Еркенова 2003].

Американський лінгвіст К. Аллан має інший підхід до класифікації евфемізмів. Він розробив класифікацію евфемізмів на підставі мотивів, за якими здійснюється евфемістична заміна [Allan 1991]. Вчений виділяє евфемізми забобонів, делікатності і пристойності, засновані на наступних мотивах: вуалювання непристойності, пом'якшення неприємної правди і приховування образи.

Л. П. Крисін, в першу чергу, відокремлює евфемізми, які використовуються в особистому житті, від тих що вживаються у соціальному дискурсі. Далі всередині кожної групи виділяються семантичні поля та підгрупи. Так, в евфемізмах в особистому житті виділяються теми фізіології, «непристойних» частин тіла, міжособових стосунків, хвороб, смерті, ритуальних процесів похорону [Крисін 1998].

Глибоку роботу за темою провів і А. М. Кацев. Класифікувати евфемізми, на його думку, можна як нейтральні, експресивно-асоціативні і оціночні або емоційні [Кацев 1986]. Так як А. М. Кацев пов'язує процес евфемії в першу чергу з поняттям табу, слід вважати, що класифікація цих табу служить основою для їхнього групування. У цьому випадку доцільно привести лексико-семантичну класифікацію сучасних табу:

1. надприродні сили, непряме найменування яких викликано швидше за мовною традицією, ніж громадською забороною (творець, всевишній, *lord*, *creator* в значенні «Бог»);

2. смерті і хвороби (*to take the ferry* «сісти на паром», *to go* «піти» в значенні «померти»);

3. пороки (*three sheets in the wind* «три простирадла на вітрі», в значенні «вщент п'яний»);

4. злочини і їх наслідки (*to send to glory* «відправити до слави», в значенні «вбити»);

5. бідність (*to be in Queer Street* «опинитися на Дивній вулиці», в значенні «бути бідним»);

6. деякі професії (*glass maintenance engineer* «інженер з підтримки вікон в порядку», в значенні «мийник вікон»);

7. розумові та фізичні вади (*soft* «м'який», в значенні «божевільний»);

8. фізіологія (*in the straw* «в соломі», в значенні «вагітна»);

9. деякі предмети одягу (*indescribable* «неописаний» в значенні «спідня білизна»).

Автор вказує і на те, що в різних культурах можна виділити, крім перерахованого вище, специфічні теми табу, наприклад, евфемістичні найменування сильних емоцій в англійській мові, що обумовлено національною рисою англійців – стриманістю (*cerebral agitation in connection with women* «мозкове хвилювання через жінок», в значенні «статевий потяг»).

Класифікація табу А. Кацева має збіжності з тематичною класифікацією Л. П. Крисіна, а інші наведені класифікації в більшості випадків доповнюють одна одну.

Таким чином, класифікація евфемізмів несе деяку суб'єктивність, має залежність від обраного підходу до вивчення евфемізмів, визначення поняття, на яке спирається вчений, виділеного аспекту для класифікації. Тільки з огляду на всі можливі класифікації евфемізмів, можливе створення найбільш повної картини даного лексичного пласта мови.

1.3.3 Способи та засоби утворення евфемізмів. У зарубіжному та вітчизняному мовознавстві вчені виділяють такі способи утворення евфемізмів, як метафори, метонімії, перифрази і запозичені слова, розширюючи цей список вже своїми способами, які певною мірою повторюють один одного.

Відмінність класифікації за способом утворення евфемізмів більшою мірою полягає в термінології і ступені детальності. Зручна для знайомства з евфемізмами класифікація А. Кацева дозволяє бачити картину в цілому, так як групи, на які поділені всі евфемізми, широкі і відображають лише загальний спосіб утворення. Лінгвіст ділить евфемізми на наступні класи:

1. семантичні зрушення: (*to get the pink slip* «отримати рожевий листок» в значенні «бути звільненим»);

2. зміна форми: звукова аналогія (*Gad* замість *God*), негативна префіксація (*not quite healthy*) і скорочення (*TB* замість *tuberculosis*);

3. запозичення: (*intoxicated* замість *drunk*), в тому числі калькування (*to join the majority* від латинського *abire ad pluras*, в значенні «померти») [Кацев 1986].

Одна з найбільш детальних класифікацій належить Б. Уоррену. Вона не суперечить іншим роботам, проте надає можливість простежити конкретні способи утворення евфемізмів. Лінгвіст в першу чергу виділяє формальні та семантичні способи, а потім розкриває докладніше кожен пункт. До формальних методів належать:

1. Словотворчі засоби:

1.1. складання слів (compounding): злите і через дефіс (*honeypuck*, *thunder-box* в знач. «туалет»);

1.2. афіксальний словотвір (derivation), результатом якого стають деривативи (*lavvy*, *privy* в знач. «туалет»);

1.3. ономотопея (onomatopoeia), тобто звуконаслідування або аудіальна метафора (*tinkle* – «дзвеніти» в знач. «мочитися»);

1.4. ініціальна абревіація (acronyms) «акроніми» (*AIDS* «СНІД» замість *Acquired Immune-Deficiency Syndrome* «синдром набутого імунодефіциту»);

1.5. контамінація (blending), проте ні Б. Уоррен, ні К. Лінфут-Хем не приносять приклади подібного словотворення евфемізмів, як і не пояснюють саму суть процесу; але пояснення можна знайти в роботі Н. І.

Нікітіної: злиття двох слів в одне, або накладення одного слова на інше (*shouse* замість *shit house*) [Нікітіна 2008];

2. Фонетичні зміни:

2.1. фонетична заміна (phonemic replacement), яка полягає в спотворенні форми слова, тобто в заміні фонем (*shoot* замість *shit*);

2.2. римування, римована субституція (rhyming slang), заміна грубого позначення близько-звучним словом або словосполученням (*mickey bliss* замість *piss*, *tomtit* замість *shit*);

2.3. проголошення слова навпаки (backslang) (*epar* замість *rape*);

2.4. аббревіація (abbreviation) (*eff* – назва шостої літери алфавіту – замість *F-word*, як у фразі *eff off*);

2.5. прийом опущення (deletion), який поділяється на два види: фонетичне опущення (*Did you ...?* замість *Did you have sexual intercourse?*) і графічне опущення («...» – замість *F-word*);

3. Запозичення (loanwords), в основному з французької (*affair* замість *extramarital engagement*) або латинської мови (*faeces* замість *excrement*).

До семантичних способів утворення евфемізмів відносяться:

1. деталізація (particularization), тобто використання слова з більш широким значенням, розуміння якого вимагає конкретизації в контексті (*satisfaction*);

2. імплікація (implication), для того, щоб зрозуміти значення евфемізму необхідно простежити ланцюжок перетворень, логічних зв'язків від вихідного, табуованого слова, до використовуваного евфемістичного найменування;

3. метафора (metaphor) (*it's a red letter day* замість *menstruation*);

4. метонімія (metonymy), тобто використання загального слова для позначення чогось конкретного (*it* замість *sex*);

5. антифразис (reversal або irony) вираз явища через протилежне значення (*blessed* замість *damned*);

6. літота (*understatement* або *litotes*) применшення якої-небудь ознаки предмета чи явища (*sleep* замість *die*);

7. гіпербола (*overstatement* або *hyperbole*), зворотний літоті процес, перебільшення тієї чи іншої характеристики (*fight to glory* замість *death*);

8. вживання імені власного замість номінального (*Austen's Kitty* в значенні *prostitute* - повія) і прикріплення до поняття географічного або етнографічного визначення (*English guidance*) [Warren 1992].

Отже, наведені способи утворення відображають процеси евфемізації в англійській мові. Таким чином, існують різні способи утворення евфемізмів, як і різні способи їхньої класифікації. Крім універсальних прийомів застосовуються і специфічні для різних мов моделі створення евфемістичних найменувань.

Висновки до розділу 1

У першому розділі ми розглянули різні підходи до визначення поняття евфемізму. В ході теоретичних досліджень ми дійшли наступних висновків. Незважаючи на те, що евфемізми представляють великий інтерес для лінгвістів, концепція цього терміну досі не розкрита повністю.

Теоретичне дослідження дозволило нам дати власне визначення евфемізму, під яким ми маємо на увазі заміну будь-якого небажаного (грубого чи недозволеного) слова чи виразу більш правильним, щоб уникнути прямої назви того, що може викликати негативні почуття учасників, а також замаскувати певні факти.

Динаміка процесу евфемізму багато в чому залежить від екстралінгвістичної обумовленості евфемізмів, а саме від економічних, політичних, соціальних та морально-етичних факторів.

На використання евфемізмів впливають такі фактори, як соціальний клас, соціальна роль, соціальний статус, соціальна ситуація, та гендер.

Для вибору відповідних засобів вираження у конкретній ситуації недостатньо враховувати лише соціальні фактори. Важливо враховувати відмінності, пов'язані з особистими характеристиками мовця та слухача, а саме віком, станом здоров'я, життєвим досвідом, та індивідуальними смаками.

З точки зору мовних особливостей, евфемізми характеризуються не тільки роллю лексичного замітника, але й мають емоційно забарвлене та культурне навантаження.

Ефективними способами перекладу евфемізмів з мови оригіналу є перекладацькі трансформації, зокрема, додавання та конкретизація.

Використання евфемізмів є невід'ємною частиною мовного процесу. Вони дозволяють замінити лексику табу в галузі релігії, медицини, політики, етики тощо. У мові ЗМІ евфемізми стають засобом пом'якшення мови, маскування та приховування негативних явищ, які можуть переслідувати як позитивні, так і негативні цілі. Евфемізми використовуються як засіб маніпуляції, особливо у виступах політиків. Процес відтворення евфемізмів у перекладі є складним і цікавим явищем.

Таким чином, евфемістичні вислови створюють справжню проблему для недосвідчених перекладачів, особливо тих, які не усвідомлюють роль культури у передачі комунікативної цінності та значенні оригінального тексту.

РОЗДІЛ 2

ЕВФЕМІЗМИ В АНГЛОМОВНИХ ЗМІ: ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ТА ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ ПАРАМЕТРИ

2.1 Функціонування евфемізмів в англomовних ЗМІ

Евфемізми в англomовних ЗМІ є прекрасним знаряддям для залучення уваги широкого кола читачів до освітлення традиційно табуйованих тематик інтимних відносин, особистого життя, або смерті. За допомогою евфемізмів робиться акцент не на інтелектуальному осмисленні, а на перцепції, або чуттєвому сприйнятті. Здатність використовувати емоційний фон є основною характеристикою використання евфемізмів у медійному тексті [Виноградова 2010].

Однією з характеристик досліджуваного явища є епатуюче висвітлення табуйованих тем. Вона полягає у відмові від недоторканності будь-якої, навіть самої прихованої від публічного обговорення сфери людського життя [Чубіна 2013].

Евфемізми, які використовуються в електронних англomовних ЗМІ, дозволяють судити про соціальну і політичну позицію європейських країн, вони відображають особисту суб'єктивну точку зору автора, свідчать про ступінь важливості певної теми.

Евфемістична лексика у текстах ЗМІ зачіпає гострі соціальні проблеми, питання політики і війни. Евфемізми так званих гострих тем, що викликають численні суперечки, відрізняються більшою вигадливістю й іноді навіть поетичністю. Газети, які можна віднести до таблоїдів, відрізняються меншою м'якістю, вони відображають особисту точку зору автора і сприяють стилістичному забарвленню текстів.

Матеріалом нашого дослідження були евфемізми, взяті з статей англomовної преси. Всього було проаналізовано 182 лексичні одиниці.

На основі фактичного матеріалу ми розробили тематичну класифікацію евфемізмів. Усі розглянуті нами евфемізми англomовних ЗМІ були розділені на кілька тематичних груп:

1. Евфемізми, що виключають расову та етнічну дискримінацію:

- *African-American* – афроамериканець;
- *Asian* – азіат;
- *Inuit* – інуїт;
- *person of color* – темношкірий;
- *indigenous person* – корінний мешканець;
- *Native American* – корінний американець;
- *boat people* – біженці;
- *member of the African Diaspora* – член африканської діаспори;
- *alien* – іноземець;
- *Jewish person* – єврейська людина;
- *Israeli* – ізраїльтянин;
- *newcomer* – приїжджий;
- *People (tribe)* – група іноземців.

Наприклад, “*The movement encourages members of the African diaspora to be culturally and historically aware of their origins*” [The Guardian, 2013].

Такі слова в основному виступають в ролі назви різних расових і національних груп, що підкреслюють їх самотність і рівноправний статус.

2. Евфемізми на позначення смерті:

- *to pass away* – померти;
- *to rest in peace* – спочити;
- *to breathe one’s last breath* – спустити дух;
- *to push up daisies* – врізати дуба;
- *deceased* – покійник;
- *to kick the bucket* – померти;

- *to go west* – *піти*;
- *to hop the twig* – *вмерти*;
- *to go the way of all flesh* – *віддати Богу душу*;
- *perished* – *загиблій*;
- *Grim Reaper* – *смерть з косою*;
- *to join the majority* – *відійти до праотців*;
- *to depart* – *вознестися*;
- *to be no more* – *більше не існувати*;
- *God's acre* – *піти на небо*;
- *to be gone* – *піти*;
- *to give up the ghost* – *останній подих*.

Наприклад, “*May her soul rest in peace and that you all may have the strength from the Lord to bear this great loss*” [The Guardian, 2012].

Ця група складається не тільки з односкладових евфемізмів і дієслівних фразеологізмів-евфемізмів, зі значенням «вмирати, померти», але також з стійких виразів, пов'язаних з концептом смерті:

- *not to be long for this word* (*трохи залишилося жити*);
- *The sands are running out* (*життя добігає кінця*).

3. Евфемізми, які замінюють назви хвороб:

- *the Big C* – *рак*;
- *CA* – *рак*;
- *a prolonged disease* – *тривала хвороба (рак)*;
- *cardiac incident* – *серцеве захворювання (інсульт)*;
- *cloudiness* – *новоутворення (пухлина)*;
- *communicable disease* – *заразна хвороба (венеричне захворювання)*;
- *immunocompromised, condition* – *хвороба (ВІЧ)*.

Наприклад, “*There they've got an out of hospital survival rate of more than 50% for sudden cardiac incidents but here it only ever goes up to 25%, depending on where you are in the country*” [The Guardian, 2013].

Евфемізації піддаються прями найменування хвороб, особливо смертельних. Люди замінюють назви таких хвороб евфемізмами, щоб проявити тактовність.

4. Евфемізми, що пом'якшують вікову дискримінацію:

- *mature* – зрілий;
- *the elderly* – у віці;
- *seasoned* – літня людина;
- *middlence* – (від 40 до 65 років);
- *senior citizen* – літній громадянин;
- *third age* – у віці;
- *golden ager* – (від 65 років);
- *aged care facility* – заклад для людей похилого віку.

Наприклад, “*Whitlam, by then using a wheelchair, had moved into an aged-care facility in 2010*” [The Guardian, 2014].

Евфемізації також піддаються прями найменування, що позначають вік. У зв'язку зі зростаючою тенденцією евфемізації даної групи, порівняно недавно з'явився термін ейджизм (“ageism”), що означає дискримінацію осіб певного віку.

5. Евфемізми, що належать до сфери бізнесу і економіки:

- *pricelinking* – встановлення ціни;
- *parallel pricing* – паралельне ціноутворення;
- *exchange rate adjustment* – коригування курсу валют;
- *technical adjustment* – технічне регулювання;
- *close its doors / take a bath / wash out* – збанкрутувати;
- *period of economic adjustment / slump / period of negative economic growth / recession / meaningful downturn* – економічна криза;
- *to have a career change opportunity* – звільнити;
- *fluctuation* – нестабільність;
- *rightsizing* – скорочення штату;
- *downsizing* – скорочення штату;

- *redundancy eliminate* – скорочення штату;
- *to descruit* – звільнити;
- *creative accounting / creative bookkeeping* – нечесна маніпуляція фінансовими цифрами;
- *debate / deliberations* – конфлікти;
- *tension* – напруга (конфлікт).

Наприклад, “*The Japanese economy emerged from recession in the final three months of 2014*” [The Guardian, 2015].

Причини евфемізації цієї тематичної групи пов'язані з забобонним страхом вживати безпосередньо слова, які позначають негативні явища в соціальній сфері.

Маскуючи і пом'якшуючи лексичні одиниці, журналісти й економісти дотримуються свого роду «колективної гри», не використовуючи прямі найменування проблем і поступово створюючи нову мову, яка з часом знову починає потребувати евфемізмів, тому що дана лексика вже сприймається негативно.

Так, наприклад, протягом ХХ століття вираз *economic crisis* був замінений на слово *slump*, потім *slump* було витіснено *depression*, що стало поштовхом для появи нового евфемізму *recession*.

У сучасних ЗМІ в значенні *економічна криза* вживають такі евфемізми як *period of economic adjustment*, *meaningful downturn*, *period of negative economic growth*.

6. Евфемізми, спрямовані на підвищення соціального статусу окремих професій:

- *law-enforcement officer* – поліцейський;
- *canine control officer* – ловець собак;
- *engine redesigner* – автомеханік;
- *domestic engineer* – прибиральник;
- *funeral director* – трунар;
- *tonsorial artist* – парикмахер;

- *garbologist* – сміттяр;
- *server* – офіціант;
- *housekeeper* – покоївка;
- *vehicular consultant* – механік;
- *meat technologist* – технолог харчової промисловості;
- *exterminating engineer* (людина, що займається виведенням щурів);
- *educator* – вчитель;
- *operator* – кінооператор, фотограф.

Наприклад, “*Funeral directors and local authorities refuse to collect charges for medical examiners levied on bereaved families*” [The Guardian, 2013].

Дані евфемізми спрямовані на підвищення соціального престижу таких професій і приховування негативного враження від прямого найменування роду занять.

7. Евфемізми, пов'язані з бідністю і важким матеріальним становищем:

- *to be in Queer Street* – зводити кінці з кінцями;
- *nonprofit group* – некомерційна група;
- *dispossessed* – виселений;
- *economically disadvantaged* – неблагополучний;
- *economically inactive* – економічно неактивний;
- *lowincome* – бідний;
- *to live from hand to mouth* – жити від зарплати до зарплати;
- *to keep body and soul together* – зводити кінці з кінцями;
- *emergent nations* – країни у розвитку;
- *Third World countries* – країни третього світу;
- *emerging economies* – країни у розвитку;
- *nderdeveloped countries* – бідні країни;
- *substandard housing* – нестрі.

Наприклад, “*There are still challenges though as economically disadvantaged young people can be particularly hard to reach*” [The Guardian, 2014].

У зв'язку зі зростаючою тенденцією дотримання політкоректності, журналісти часто вживають такі евфемізми, щоб згладити проблеми майнової і соціальної нерівності.

8. Евфемізми, які позначають розумові та фізичні вади:

- *to be out of one's senses* – втратити глузд;
- *handicapped* – з фізичними недоліками;
- *to be off one's nut* – втратити розум;
- *mentally challenged* – розумово відсталий;
- *a strange bird* – дивак;
- *hair disadvantaged* – лисий;
- *nasally gifted* – з довгим носом;
- *person with a vision impairment / visually challenged* – негарний;
- *aurally inconvenienced* – з проблемами слуху;
- *speech impaired* – з проблемами мовлення;
- *children with learning difficulties* – відсталі діти;
- *person of size* – повний;
- *physically different* – негарний;
- *vertically challenged* – проблема зросту;
- *people with special needs* – люди з особливими потребами;
- *heavy-set* – пухкий;
- *plain* – негарний;
- *plump* – повний;
- *Roman nose* – довгий ніс.

9. Політичні евфемізми, що відносяться до збройних конфліктів:

- *conflict* – конфлікт;
- *casualties* – втрати;

- *military assets* – військові активи;
- *sensitive goods* – зброя;
- *pacification* – умиротворення;
- *antipersonnel weapon* – протипіхотна зброя;
- *operations* – бойові дії;
- *collateral damage* – побічний збиток;
- *device* – зброя;
- *inoperative combat personnel* – непрацюючий бойовий персонал;
- *body count* – кількість жертв;
- *neutralization* – вбивство, ліквідація;
- *air support* – бомбардування;
- *incursion* – вторгнення;
- *misadventure* – нещастя;
- *coalition forces* – сили коаліції;
- *to liquidate* – ліквідувати;
- *precision bombing* – бомбардування;
- *engagement* – зіткнення;
- *misuse of artillery* – бомбардування;
- *rescue mission* – вторгнення;
- *forces* – військові;
- *nuclear crisis* – загроза ядерної війни;
- *Vietnam efforts* – війна у В'єтнамі;
- *push-button war* – ядерна війна;
- *limited air strike* – авіаудар;
- *target of opportunity* – ціль;
- *service member* – службовець;
- *to service the target* – ліквідація;
- *ethnic cleansing* – етнічна чистка (вбивство).

Наприклад, “*The British did not do body counts, and most victims were buried in unmarked graves*” [The Guardian, 2012].

У суспільстві феномен війни, як і будь-які агресивні дії руйнівного характеру, традиційно засуджується. Оскільки такі дії в світі постійно супроводжують людство, то в мові з'являється велика кількість евфемізмів, які спрямовані на мінімізацію психічного травмування соціуму. Також, політичні евфемізми є одним з ефективних способів камуфляжу дійсності.

10. Евфемізми, створені з метою підвищення статусу жінки і виключення проявів сексизму в мові:

- *chairperson* – голова;
- *police officer* – поліцейський;
- *Person of the Year* – людина року;
- *milkperson* – молочник;
- *flight attendant* – стюардеса;
- *humankind* – людство;
- *firefighter* – пожежник;
- *spokesperson* – психолог;
- *human resources* замість *manpower*;
- *skillful* замість *workmanlike*;
- *human space flight* – політ людини у космос.

Наприклад, “*As a British Airways flight attendant with a quarter-century of service, John (not his real name) has a regular schedule*” [The Guardian, 2014].

Дані евфемізми виникли внаслідок впливу феміністичного руху, в результаті якого сформувалася особлива феміністська лінгвістика, що представляє собою реакцію жінок на андроцентричність мови.

Наслідком цього впливу боротьби жінок за рівні права на мову стали не тільки нові слова або словосполучення. Так, у сучасних ЗМІ замість елемента *man* в значенні «людина» в складних словах використовують нейтральний елемент *person*, тому що при вживанні даного елемента не вказується певна стать.

11. Евфемізми, що характеризують фізіологічні процеси і стани людського організму:

- *lady-in-waiting*;
- *in a family way*;
- *to terminate one's pregnancy*;
- *call of nature*;
- *in one's birthday suit*;
- *throne room (toilet)*;
- *to perspire*;
- *to expectorate*.

Наприклад, “*When she had nothing left, to prove that she could still get more publicity than anybody else, out came the birthday suit again*” [The Guardian, 2012].

Досліджена група евфемізмів складається з заміненних найменувань для понять, що позначають стан вагітності, фізіологічні процеси, відсутність одягу на людині, які можуть бути табуйованими в суспільстві. Основою створення і вживання даних евфемізмів є приписи моральних норм.

12. Евфемізми, що позначають людські пороки, соціальне зло, злочини і їх міри покарання:

- *to kiss the cup – потрапити за ґрати*;
- *seeing pink elephants – бачити галюцинації у стані алкогольного сп'яніння*;
- *to have a drop – напиться*;
- *to appropriate – вкрати*;
- *correctional facility – тюрма*;
- *capital punishment – страта*;
- *to send somebody to glory – вбивство*;
- *prolonged detention' – затримання*;
- *deed' – вбивство*;
- *to enjoy Her Majesty's pleasure – перебувати за ґратами*;
- *tired and emotional – п'яний*.

Наприклад, “*In an article for the Irish Examiner Adams reminded readers that he had been detained without charge at “Her Majesty’s Pleasure” in the 1970s*” [The Guardian, 2011].

Поява даних евфемізмів пояснюється прагненням суспільства завуалювати негативні сторони дійсності.

13. Евфемізми, що відносяться до сексуальної сфери:

- *call girl* – дівчина за викликом (повія);
- *house of ill repute* – дім лихої слави (бордель);
- *to make love* – займатися коханням;
- *lady of easy virtue* – жінка легкої поведінки (повія);
- *have contact with somebody* – мати контакт.

Наприклад, “*Capote makes it clear in his original that Holly is a call girl*” [The Guardian, 2011].

Прямі найменування слів даної сфери у побутовій та літературній мові сприймаються суспільством як непристойні. Тому ця тематична група залишається табуваною.

Таким чином, проаналізувавши більш ніж 50 медіатекстів на предмет вживання евфемістичної лексики, нами було виділено 182 одиниці досліджуваного явища і зроблено спробу класифікації евфемізмів текстів англійськомовних ЗМІ.

Ми розподілили проаналізовані лексичні одиниці на:

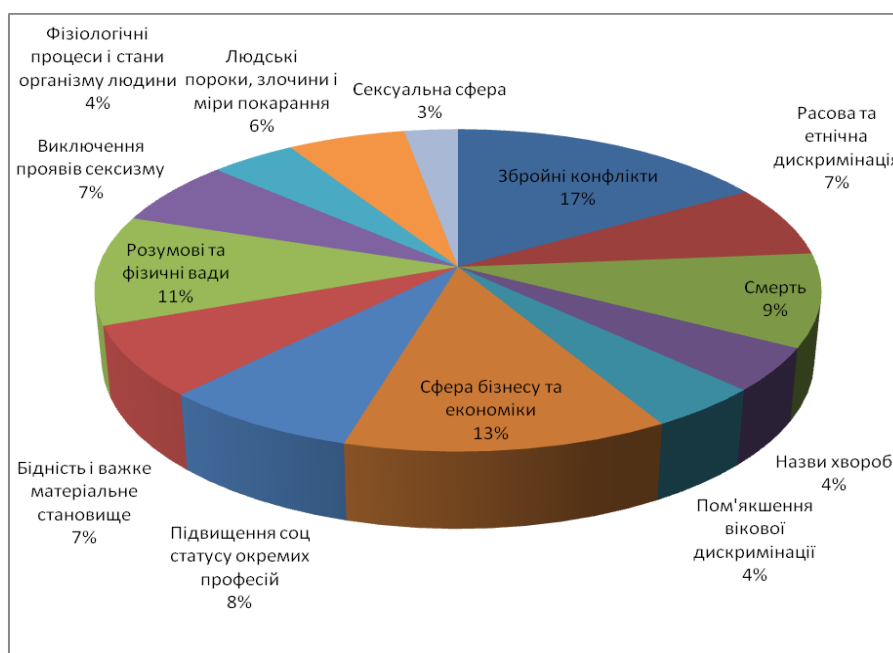
- евфемізми, що виключають расову та етнічну дискримінацію;
- замінюють назви хвороб, смертей;
- пом'якшують прояви вікової дискримінації;
- належать до сфери бізнесу та економіки;
- евфемізми, спрямовані на підвищення соціального статусу певних професій;
- пов'язані з бідністю та фінансовими труднощами;
- вказують на психічні та фізичні вади;

- політичні евфемізми, пов'язані з воєнними діями чи збройними конфліктами;
- евфемізми, створені для підвищення статусу жінок та усунення проявів сексизму в мові;
- евфемізми, що характеризують фізіологічні процеси та стани людського організму;
- евфемізми, що позначають людські пороки, соціальне зло, злочини;
- евфемізми, що стосуються статевої сфери.

Схематично це представлено на діаграмі 2.1.

Діаграма 2.1

Тематична класифікація евфемізмів текстів англомовних ЗМІ

Проведений аналіз показав, що найбільшу кількість склали тематична група евфемізмів на позначення збройних конфліктів (30 одиниць = 17%). На нашу думку це пов'язано з актуальністю тематики війни у сучасному світі. Мас-медіа висвітлює актуальні військові події і потребує вживання евфемізмів з метою пом'якшення негативного емоційного впливу на читача. Також не слід забувати і про пропаганду в ЗМІ, що безумовно потребує використання евфемізмів задля виправдання деяких воєнних спецоперацій та дій.

Евфемізми сферу бізнесу та економіки склали 23 одиниці = 13%. Це пов'язано з метою журналістів уникнути прямих найменувань економічної кризи та проблем у цій сфері, яка є актуальним предметом уваги англомовних ЗМІ.

Наступною тематичною групою стали розумові та фізичні вади (20 одиниць = 11%). Такі евфемізми вживаються з метою підвищення статусу людей з фізичними і зовнішніми недоліками, розумовими відхиленнями.

Евфемізми на позначення смерті склали 17 одиниць = 9%. Релігійні та моральні чинники є основною причиною таких евфемізмів. Бажання не чіпати почуттів людини, яка зазнала великої втрати, вираз ввічливості – це емоційна основа евфемізмів на позначення смерті.

Евфемізми підвищення соціального статусу окремих професій склали 14 одиниць = 8%. Дані евфемізми спрямовані на підвищення соціального престижу даних професій і приховування негативного враження від «прямого» найменування роду занять.

Евфемізми на позначення расової та етнічної дискримінації та бідності і важкого матеріального становища склали 13 одиниць = 7% відповідно. У зв'язку зі зростаючою тенденцією дотримання політкоректності, журналісти часто вживають такі евфемізми, щоб згладити проблеми майнової і соціальної нерівності.

Евфемізми на позначення виключення проявів сексизму склали 12 одиниць = 7%. Людські пороки, злочини і міри покарання склали 11 одиниць = 6%. Назви хвороб, фізіологічні процеси і стани організму людини та пом'якшення вікової дискримінації відповідно склали 8 одиниць = 4%.

Найменшою кількістю одиниць представлені евфемізми сексуальної сфери у кількості 5 одиниць = 3%. Ми вбачаємо у цьому характерну особливість досліджених авторитетних видань, які уникають вживання табуованої лексики цієї сфери, характерної більш для жовтої преси.

Проведений аналіз евфемізмів текстів ЗМІ також показав, що найбільш поширеними способами створення евфемізмів є:

а) метафора:

- *to pass away* – померти;
- *to rest in peace* – спочити;
- *an ethnic cleansing* – етнічна чистка.

Використання метафоричного перенесення є один з найпродуктивніших способів утворення евфемізмів. Створюючи яскравий образ, метафора скращує неприємні сторони основного значення слова. При цьому основне значення слова відходить на другий план.

Наприклад, евфемістичний вираз *ethnic cleansing*, що означає знищення представників будь-яких народів, вжито для того, щоб завуалювати військову агресію:

“The Iraqi ambassador to the United States is warning that the Islamic extremists overrunning his country will commit ‘ethnic cleansing’ unless the Obama administration helps stop them” [The Guardian, 2014].

б) розширення семантичного значення / генералізація:

- *a conflict* – війна;
- *an engagement* – зіткнення;
- *rebel* – терорист;
- *deliberations* – конфлікт;
- *an action* – військова атака;
- *economically disadvantaged* – бідний.

Наведемо приклад зі статті, в якій була застосована генералізація значення слова:

“I felt terrible about those who died because of the liberation and I felt terrible for those who died prior to the liberation” [The Guardian, 2010].

Слово *invasion* замінюється словом *liberation* з більш широкою семантикою, тобто відбувається генералізація значення слова.

в) перифраз, який є синтактико-семантичною фігурою, що складається в заміні однослівного найменування предмета або дії описовим багатослівним виразом:

- *a person with learning disabilities* замість *людина з порушеннями розумового розвитку*;

- *a member of the African Diaspora* замість *чорношкірий*).

Наприклад, “*It’s a sad truth that in many developing countries people with disabilities simply don’t count*” [The Guardian, 2014].

г) словоскладання:

- *chairperson* – голова;
- *humankind* – людство;
- *big-boned* – кремезний;
- *Italo-Australian*.

Словоскладання – це один із способів словотворення, при якому повнозначні слова або їх основи об’єднуються в єдине складне слово, наприклад: “*UN peacekeeping operations have become embroiled in scraps before, but this is the first time such a force has been sent out to look for a fight*” [The Guardian, 2013].

д) афіксація є способом утворення нових слів за допомогою суфіксів і префіксів. Наприклад, використання префіксу *de-* служить для утворення дієслів протилежних за змістом вихідним, завдяки чому у деяких дієслів з’являються нові значення:

- *to decruit* - звільняти.

е) запозичення:

- *au naturel* – природний;
- *derriere* – відступ;
- *malaise* – дискомфорт;
- *loco* – не в собі.

Іноземні слова в силу своєї меншої зрозумілості більшості представників мови завуальовують суть явища на відміну від споконвічної лексики.

Розглянемо приклад, де спостерігається використання іншомовної лексики для непрямой номінації:

“Symptomatic of the malaise is the relentless rise of private schools, which are now attended by more than a quarter of children in rural areas” [The Guardian, 2012].

Дане іншомовне слово *malaise*, утворене від старофранцузького слова *mal* (bad) + *aise*, вживається як синонім *sickness*.

Як відомо, всі запозичені евфемізми англійської мови з'явилися в результаті мовних і культурних контактів з іншими народами. Здебільшого вони запозичені з французької та латинської мов.

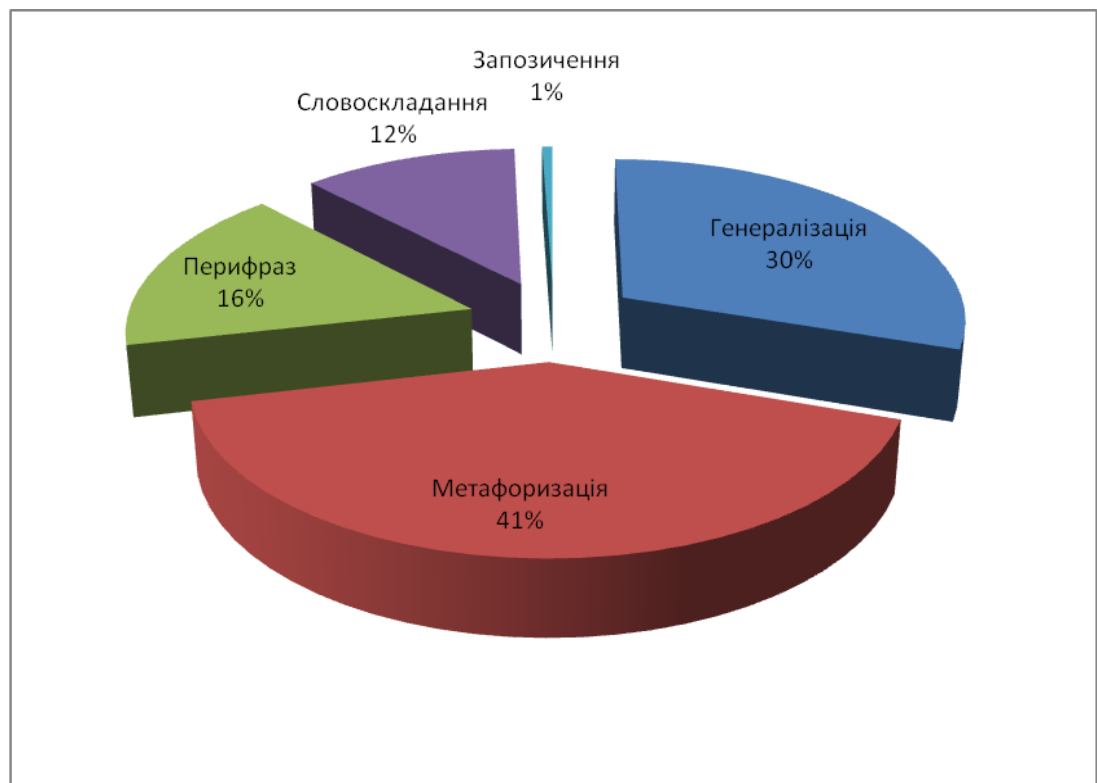
Велика кількість іншомовної лексики французького походження пояснюється тим, що обидві країни розташовані близько територіально, а також тим, що історичні та культурні долі двох народів часто перепліталися.

Як показують результати проведеного дослідження, основними способами евфемізації в текстах англомовних ЗМІ є метафоризація, генералізація, перифраз, словоскладання, запозичення.

Схематично це зображено на діаграмі 2.2.

Діаграма 2.2

Способи евфемізації в текстах англомовних ЗМІ

Аналіз способів утворення показав, що евфемізмам в англomовних ЗМІ більшою мірою характерна метафоризація (75 одиниць = 41%), що свідчить про те, що автори газетних текстів вважають за краще використовувати барвисті вирази для залучення уваги до повсякденних проблем суспільства.

Другим способом утворення евфемізмів в англomовних ЗМІ є генералізація (55 одиниць = 30%). Це пояснюється тенденцією до розширення семантичного значення в спробі евфемістичної заміни образливого чи незручного слова.

Перифраз склав 30 одиниць = 16%, словоскладання 21 одиницю = 12% і запозичення склали 1%. Ці способи виявилися найменш популярними характеристиками утворення евфемізмів в англomовних ЗМІ.

Отже, проведений аналіз евфемізмів у текстах англomовних ЗМІ дозволив нам розробити їх класифікацію.

Ми поділили проаналізовані лексичні одиниці на:

- евфемізми, що виключають расову та етнічну дискримінацію;
- замінюють назви хвороб, смерті;
- пом'якшують вікову дискримінацію;
- належать до сфери бізнесу і економіки;
- евфемізми, спрямовані на підвищення соціального статусу окремих професій;
- пов'язані з бідністю і важким матеріальним становищем;
- позначають розумові та фізичні вади;
- політичні евфемізми, що відносяться до збройних конфліктів;
- евфемізми, створені з метою підвищення статусу жінки і виключення проявів сексизму в мові;
- евфемізми, що характеризують фізіологічні процеси і стани людського організму;
- евфемізми, що позначають людські пороки, соціальне зло, злочини і їх міри покарання;
- евфемізми, що відносяться до сексуальної сфери.

Як показали результати проведеного дослідження, основними способами евфемізації в текстах англомовних ЗМІ є метафоризація, генералізація, перифраз, словоскладання, запозичення.

2.2. Особливості відтворення евфемізмів в англо-українському перекладі

Для того, щоб проаналізувати особливості перекладу евфемізмів, ми провели дослідження прикладів евфемізації в засобах масової інформації.

Матеріалом дослідження були тексти англомовного видання *The Guardian*. Основним критерієм відбору статей для аналізу явища евфемізації була наявність евфемізмів.

У попередній главі ми дослідили класифікацію евфемізмів та способи, якими такі лексичні одиниці можна передати у тексті перекладу. У процесі перекладацького аналізу евфемізмів у матеріалах ЗМІ ми використовували різні методи передачі евфемізації, описані в першій главі. Розглянемо їх детальніше.

Оригінал:

The movement encourages members of the African diaspora to be culturally and historically aware of their origins.

Переклад:

Рух закликає представників африканської діаспори усвідомлювати своє культурне та історичне походження.

У даному випадку евфемізм *members of the African diaspora* у перекладі переданий за допомогою еквіваленту, що допомогло повністю передати задум автора у перекладі.

Оригінал:

May her soul rest in peace and that you all may have the strength from the Lord to bear this great loss.

Переклад:

Нехай її душа спочиває в мирі і щоб ви всі мали силу від Господа понести цю велику втрату.

У даному випадку евфемізми, пов'язані зі смертю, передані у перекладі за допомогою еквіваленту, що, на нашу думку, є найбільш вдалим для збереження емоційного впливу на читача.

Оригінал:

There they've got an out of hospital survival rate of more than 50% for sudden cardiac incidents but here it only ever goes up to 25%, depending on where you are in the country.

Переклад:

У них рівень виживання поза лікарнею становить понад 50% для раптових серцевих нападів, але тут він ледве сягає 25%, залежно від того, де саме ви перебуваєте в країні.

У даному випадку евфемізм cardiac incidents перекладений за допомогою конкретизації, що допомогло чіткіше уявити проблему, на якій зроблений акцент у тексті оригіналу.

Оригінал:

Whitlam, by then using a wheelchair, had moved into an aged-care facility in 2010.

Переклад:

Уілтам раніше користувався інвалідним кріслом, але потім переїхав до дому престарілих в 2010 році.

У даному випадку евфемізм aged-care facility перекладений за допомогою конкретизації.

Оригінал:

The Japanese economy emerged from recession in the final three months of 2014.

Переклад:

Японська економіка вийшла з кризи в останні три місяці 2014 року.

У даному випадку евфемізм recession перекладений за допомогою еквівалентного перекладу, що допомогло чіткіше уявити проблему, на якій зроблений акцент у тексті оригіналу.

Оригінал:

There are still challenges though as economically disadvantaged young people can be particularly hard to reach.

Переклад:

Труднощі все ще існують, адже до бідної молоді особливо важко дістатись.

У даному випадку евфемізм economically disadvantaged young people перекладений за допомогою конкретизації.

Оригінал:

He fixed me with an aquiline gaze, all piercing eyes and Roman nose.

Переклад:

Він подивився на мене орлиним поглядом, маючи пронизливі очі та великий ніс.

У даному випадку евфемізм Roman nose перекладений за допомогою генералізації.

Оригінал:

The Iraqi ambassador to the United States warns that the Islamic extremists overrunning his country will commit “ethnic cleansing” unless the Obama administration helps stop them.

Переклад:

Посол Іраку в США попереджає, що ісламські екстремісти, які захопили країну, почнуть вчиняти етнічні чистки, якщо адміністрація Обами не допоможе їх зупинити.

У даному випадку евфемізм *'ethnic cleansing'* перекладений за допомогою калькування, що допомогло чіткіше уявити проблему, на якій зроблений акцент у тексті оригіналу.

Оригінал:

It's a sad truth that in many developing countries people with disabilities simply don't count.

Переклад:

Сумна правда в тому, що у багатьох країнах, що розвиваються, на проблеми людей з особливими потребами просто не звертають уваги.

У даному випадку евфемізм *people with disabilities* перекладений за допомогою еквівалента, який пом'якшує речення та є політкоректним.

Перекладач при перекладі медіатекстів намагається, у першу чергу, передати точний зміст статей та їх загальну направленість. Для перекладу англійських евфемізмів на українську мову використовуються кілька прийомів.

Англійські евфемізми можна перекласти, підібравши українські евфемізми, еквівалентні англійській мові, знайти відповідники у словниках, або можна використовувати перекладацькі трансформації. Ряд евфемізмів, взятих з текстів медіа, мали перекладацькі відповідники.

Наприклад, евфемізму *senior citizen* в українській мові відповідає такий евфемізм, як представник старшого покоління, літня людина, громадянин похилого віку – та їх можна використовувати при перекладі.

Оригінал:

It seemed a good idea at the time, and so, in a sense, it still is: for senior citizens anywhere in England, free bus travel, except in peak hours, to anywhere else in England.

Переклад:

У той час це здавалося гарною ідеєю, і, в певному сенсі, вона як і раніше залишається такою: безкоштовний проїзд в автобусі для громадян

похилого віку в будь-якому місці в Англії, (за винятком години-нік) при поїзді в будь-яке інше місце Англії.

Розглянемо деякі приклади евфемізмів з англомовних газет, при перекладі яких використовується переклад еквівалентом.

Оригінал:

Older people are viewed in a more positive light, with new stereotypes like the happy and healthy “golden ager” superseding the outdated cliché of the “grumpy old man”, a study has found.

Іменник *golden ager* зафіксований в словнику як евфемізм, який замінює слова *old person*. Еквівалентом даного евфемізму в українській мові є *літня людина*.

Переклад:

Згідно з дослідженням, людей похилого віку розглядають в більш вигідному світлі, коли нові стереотипи на кшталт щасливу і здорову ‘літню людину’, замінює застаріле кліше ‘буркотливий старий’.

Оскільки еквівалент є єдиною постійною і рівнозначною відповідністю, то в дійсності при наявності еквівалента перекладач позбавлений права вибору. Але варто зазначити, що не можна зводити в абсолют використання еквівалента.

Для правильного вибору слова в перекладі, перш за все, потрібно враховувати його смислову і стилістичну відповідність оригіналу. Під цим розуміється відповідність даного евфемізму контексту.

При відсутності відповідностей для евфемізмів в українській мові перекладачі застосовують різні перекладацькі трансформації. Одним з видів лексичних трансформацій є калькування. При калькуванні складові частини лексичних одиниць оригіналу замінюються на їх лексичні відповідники в мові перекладу. Аналіз перекладу евфемізмів в газетних текстах свідчить, що калькування є одним з найбільш поширених прийомів перекладу. Завдяки калькуванню найбільш повно передаються стилістичні та конотативні

значення евфемістичних виразів, а лексикон української мови поповнюється новими словниковими одиницями.

Розглянемо деякі приклади перекладу за допомогою калькування евфемізмів, взятих з англомовних медіатекстів.

Оригінал:

Hodge told the executives that UK taxpayers are increasingly frustrated by the use of tax havens and creative accounting by large firms trading in Britain.

Фінансова сфера є тією сферою, де часто використовуються евфемізми. Люди, залучені в цю сферу діяльності, часто вживають евфемістичні метафори, які представляють ситуацію в більш вигідному світлі, пом'якшуючи і камуфлюючи прямі найменування. Так, прикметник *dishonest* (з прямим значенням *нечесний*) замінюється на прикметник *creative*, і з його допомогою створюється словосполучення *creative accounting*, що означає *підтасовування цифр в звітах*.

В останні роки в складі економічної лексики української мови з'явився подібний евфемістичний вираз *творчий підхід до складання фінансової звітності*, який замінив широко використовуваний раніше термін *чорна бухгалтерія*. Таким чином, розглянуте речення можна перекласти наступним чином.

Переклад:

Ходж заявив представникам виконавчої влади, що платники податків Великобританії все більше і більше незадоволені використанням податкових притулків і творчої бухгалтерії великими фірмами, що займаються комерційною діяльністю в Британії.

В наступному реченні при перекладі ми також використали прийом калькування.

Оригінал:

Such exchange rate adjustments have not been available to the suffering southern states of the eurozone vis-a-vis supercompetitive Germany.

В даному реченні евфемістичний вираз *exchange rate adjustment* використовується для позначення девальвації, або падіння курсу валют. Застосування евфемізму пом'якшує опис даного негативного явища в економіці.

Щоб передати стилістичне значення даного евфемізму при перекладі на українську мову потрібно застосувати калькування і використовувати вираз *курсове коригування*. Отже, речення можна перекласти як:

Переклад:

Такі курсові коригування не були доступні для проблемних південних країн Єврозони на відміну від супер-конкурентної Німеччини'

В англійській мові існують такі евфемізми і евфемістичні вирази, переклад яких бентежить навіть найдосвідченіших перекладачів. Подібні евфемізми і евфемістичні вирази перекладаються за допомогою описового перекладу [Скребнєв 1994].

Описовий переклад – один з перекладацьких прийомів, при якому лексична одиниця вихідної мови передається словосполученням, що пояснює її значення [Реформатський 2005]. Коли в українській мові не існує еквівалентної або варіантної відповідності англійському евфемізму, часто перекладачам доводиться вдаватися саме до даного способу перекладу, оскільки не всі евфемізми закріплені в словниках і про їхнє значення варто тільки здогадуватися. Також описовий переклад застосовується для того, щоб сенс евфемістичний вираз був зрозумілий українському читачеві.

Таким чином, переклад евфемізмів і евфемістичних виразів найчастіше здійснюється за допомогою підбору еквівалентів і міжмовних відповідників в українській мові, а також описового перекладу і калькування, що ускладнює діяльність перекладача.

2.3. Проблеми перекладу евфемізмів

Медіа-евфемізми представляють значний дослідницький інтерес з точки зору їх перекладацького потенціалу, але вони також представляють певні труднощі при перекладом [Баскова 2006].

Основною проблемою, з якою стикається перекладач при передачі евфемістичної лексики, є невідповідність діапазону значень, властивих одиницям мови-джерела та мови перекладу. Використання евфемізмів носіями мови також викликає певні труднощі при перекладі, оскільки багатьох евфемізмів немає в жодному словнику, а описовий переклад може не відповідати мовній реальності.

Основне завдання перекладача при перекладі такого мовного явища, як евфемізм (незалежно від того, чи є в мові перекладу відповідний евфемізм) – досягти адекватності перекладу. Адекватний переклад відтворює єдність змісту та форми [Розенталь 1994]. Специфіка евфемізмів вимагає від перекладача врахування як екстралінгвістичного (змістовного), так і мовного (формального) аспектів.

Основні труднощі в перекладі евфемізмів з англійської на українську також пов'язані зі збереженням конотації у випадках, коли це необхідно контекстуально. З іншого боку, слід розуміти, що в більшості випадків україномовні перекладацькі еквіваленти традиційної англійської лексики можуть бути позбавлені стилістичного відтінку.

Переклад евфемізмів журналістського мовлення здійснюється шляхом відбору українських евфемізмів, еквівалентних англійській мові, пошуку еквівалентів у словниках, використання перекладацьких трансформацій та прийомів.

В даний час існує багато класифікацій перекладацьких перетворень, запропонованих різними авторами. У своїй роботі ми використовували концепцію А. Кацева, який виділяє наступні способи перекладу евфемізмів:

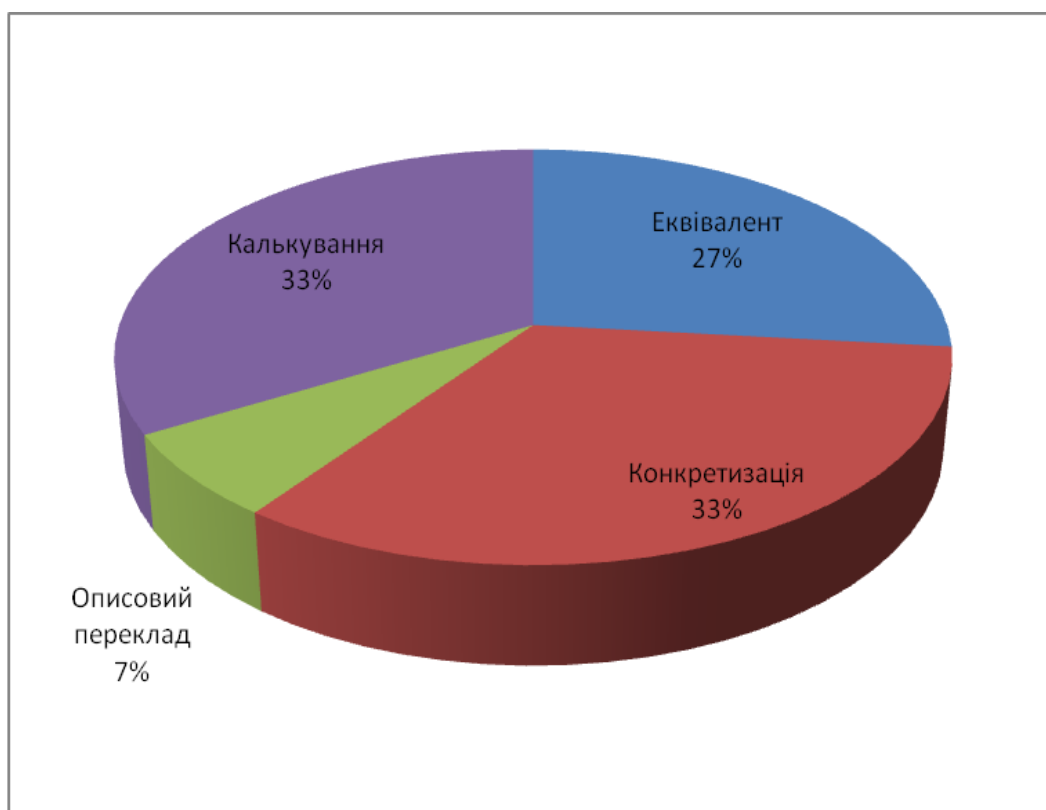
- метод підбору еквівалентів;
- описовий переклад;
- метод додавання;
- конкретизація;
- генералізація;
- калькування.

Проаналізовані нами евфемізми у текстах англомовних ЗМІ були перекладені українською мовою за допомогою різноманітних перекладацьких трансформацій.

Схематично це зображено на діаграмі 2.3.

Діаграма 2.3

Способи перекладу евфемізмів у текстах англомовних ЗМІ

За результатами проведеного дослідження, найбільш вживаними способами перекладу евфемізмів стали калькування та конкретизація (33%). Прийом підбору еквівалента склав 27% та описовий переклад склав 7%.

Вживання калькування та конкретизації пояснюється наявністю чіткої потреби збереження у перекладі сенсу певних англійських евфемізмів українською мовою.

Згідно зі статистикою, калькування та конкретизація як способи перекладу евфемізмів у текстах англійських ЗМІ є найбільш підходящими та затребуваними.

Висновки до розділу 2

Таким чином, за результатами проведеного аналізу 182 евфемізмів ми зробили їх тематичну класифікацію. Ми поділили проаналізовані лексичні одиниці на такі групи: евфемізми, що виключають расову та етнічну дискримінацію; замінюють назви хвороб, смертей; пом'якшують вікову дискримінацію; належать до сфери бізнесу та економіки; евфемізми, спрямовані на підвищення соціального статусу певних професій; пов'язані з бідністю та фінансовими труднощами; позначають розумові та фізичні вади; політичні евфемізми, пов'язані із збройними конфліктами; евфемізми, створені для підвищення статусу жінки та виключення проявів сексизму в мові; евфемізми, що характеризують фізіологічні процеси та стани людського тіла; евфемізми, що позначають людські пороки, соціальне зло, злочини та їх покарання; евфемізми, пов'язані зі статевою сферою.

Як показали результати проведеного дослідження, основними способами евфемізації в текстах англійських ЗМІ є метафоризація, генералізація, перифраз, словоскладання, запозичення.

Проаналізовані нами евфемізми у текстах англійських ЗМІ були перекладені українською мовою за допомогою різноманітних перекладацьких трансформацій. За результатами проведеного дослідження, найбільш вживаними способами перекладу евфемізмів стали калькування та

конкретизація (33%). Прийом підбору еквівалента склав 27% та описовий переклад склав 7%.

Згідно зі статистикою, калькування та конкретизація як способи перекладу евфемізмів в англомовних медіатекстах є найбільш доречними та затребуваними. Вживання калькування та конкретизації пояснюється наявністю чіткої потреби збереження у перекладі сенсу певних англійських евфемізмів українською мовою.

Використання евфемізмів носіями мови викликає певні труднощі у перекладі, оскільки багатьох евфемізмів немає в жодному словнику, а описовий переклад може не відповідати мовній реальності.

Основне завдання перекладача при перекладі такої мовної одиниці, як евфемізм (незалежно від того, чи є в мові перекладу відповідний евфемізм) – досягти адекватності перекладу завдяки вмілому використанню різних перекладацьких трансформацій.

ВИСНОВКИ

Отже, згідно висунутих нами у проведеному дослідженні завдань, ми дійшли наступних висновків.

1) Проведене теоретичне дослідження дозволило дати власне визначення евфемізму, під яким ми розуміємо заміну будь-якого небажаного (грубого або недозволеного) слова або виразу більш коректним з метою уникнути прямого найменування того, що здатне викликати негативні почуття в учасників комунікації, а також замаскувати певні факти дійсності.

2) В результаті проведеного аналізу 182 евфемізмів англомовного медіа дискурсу, ми класифікували евфемізми за тематикою. Серед проаналізованих лексичних одиниць ми виділили такі групи: евфемізми, що виключають расову та етнічну дискримінацію; замінюють назви хвороб, смертей; пом'якшують вікову дискримінацію; належать до сфери бізнесу та економіки; евфемізми, спрямовані на підвищення соціального статусу певних професій; пов'язані з бідністю та фінансовими труднощами; позначають розумові та фізичні вади; політичні евфемізми, пов'язані із збройними конфліктами; евфемізми, створені для підвищення статусу жінки та виключення проявів сексизму в мові; евфемізми, що характеризують фізіологічні процеси та стани людського тіла; евфемізми, що позначають людські пороки, соціальне зло, злочини та їх покарання; евфемізми, пов'язані зі статевою сферою.

Як показали результати дослідження, основними шляхами евфемізації в текстах англомовних ЗМІ є метафоризація, узагальнення, перифраза, словотворення, запозичення.

3) Евфемізми, проаналізованих нами текстів англомовних ЗМІ, були перекладені на українську мову за допомогою різних перекладацьких трансформацій. За результатами проведеного дослідження, найбільш вживаними способами перекладу евфемізмів стали калькування та

конкретизація (33%). Прийом підбору еквівалента склав 27% та описовий переклад склав 7%.

Згідно зі статистикою, калькування та конкретизація як способи перекладу евфемізмів в англомовних медіатекстах є найбільш доречними та затребуваними. Вживання калькування та конкретизації пояснюється наявністю чіткої потреби збереження у перекладі сенсу певних англійських евфемізмів українською мовою.

Аналіз англомовних евфемізмів медіатекстів є перспективним для подальших досліджень у галузі англо-українського перекладу через певні труднощі, з якими стикаються перекладачі при передачі евфемізму оригінального тексту мовою перекладу.

Володіння перекладацькими трансформаціями та мовна компетентність дозволить зробити переклад евфемізму максимально якісним та зберегти його культурну та смислову цінність у тексті перекладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арапова Н. С. Евфемізми. *Мовознавство*. БЕС. Москва : Велика Російська енциклопедія, 2000. С. 590.
2. Арнольд І. В. Лексикологія сучасної мови : навчальний посібник для інс-тів і фак. іноз. мов / англ. мовою. 3-е вид. Москва : Вища школа, 1986. 295 с.
3. Артющкін Л. В. Семантичний аспект евфемістичної лексики в сучасній англійській мові : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Москва, 2001. 17 с.
4. Ахманова О. С. Евфемізм. *Лінгвістичний енциклопедичний словник*. Москва : Радянська енциклопедія, 1990. 685 с.
5. Бабенко О. В., Бумар Ю. М. Проблемні питання евфемії в сучасній лінгвістиці. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Філологічні науки*. 2017. Випуск 272. С. 180-186.
6. Баскова Ю. С. Евфемізми як засіб маніпулювання в мові ЗМІ : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Краснодар, 2006. С. 17.
7. Бердова Н. М. Евфемізми в світлі теорії вторинної номінації: дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Москва, 1998. 350 с.
8. Болінджер Д. Істина - проблема лінгвістична. *Мова і моделювання соціальної взаємодії*. Москва : Прогрес, 1987. С. 23-43.
9. Бутилов Н. В. До питання теоретичної основи евфемії і маніпуляції свідомістю. *Збірник: Світовий культурно-мовний і політичний простір: інновації в комунікації*. Москва : ТрансАрт, 2014. С. 141-151.
10. Відлак С. Проблема евфемізму на тлі теорії мовного поля. *Етимологія: Матеріали і дослідження по індоєвропейським та іншим мовам*. Москва : Наука, 1967. С. 267-285.
11. Вильданова Г. А. Гендерний аспект евфемізації (на матеріалі англійської мови): дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Бірськ, 2008. 194 с.

12. Виноградова С. А. Інструменти мовної маніпуляції в політичному медіадискурсі. *Питання когнітивної лінгвістики*, 2010. №2. С. 95-101.
13. Гальперін І. Р. Стилїстика англійської мови. Москва : Вища школа, 1981. 316 с.
14. Гальперін І. Р. Нариси з стилїстики англійської мови. Москва : Видавництво лїтератури на іноземних мовах, 1981. 462 с.
15. Герасименко Д. В. Полїтична коректнїсть і стратегїя ввїчливостї. *Мова, свїдомїсть, комунїкацїї*. 2011. Випуск №42. С. 49-55.
16. Єфімов Л. П., Ясїнецька О. А. Стилїстика англійської мови і дискурсивний аналіз : навчально-методичний посїбник. Вїнниця : Нова Книга, 2011. 240 с.
17. Заботкіна В. І. Нова лексика сучасної англійської мови : навч. посїб. Москва : Вища школа, 1989. 129 с.
18. Кацев А. М. Евфемїзми в сучасній англійській мовї. Санкт-Петербург : Промїнь, 1986. 164 с.
19. Комїсаров В. Н. Теорїя перекладу (лїнгвїстичнї аспекти) : пїдручник для інститутів і факультетів іноземних мов. Москва : Альянс, 2013. 253 с.
20. Коптілов В. В. Теорїя і практика перекладу. Київ : Видавництво Київ. унїверситету, 1982. 326 с.
21. Корунець І. В. Теорїя і практика перекладу (аспектний переклад): пїдручник. Вїнниця : Нова Книга, 2003. 448 с.
22. Крисїн Л. П. Іншомовне слово в ролї евфемїзму. 1998. № 2. С. 71-74.
23. Москвїн В. П. Евфемїзми в лексичній системї сучасної російської мови. Волгоград, 1999. 59 с.
24. Москвїн В.П. Евфемїзми : системнї зв'язки, функцїї та способи освїти. *Питання мовознавства*, 2001. №3. С. 58-70.
25. Нікітіна І. М. Евфемїзми як об'єкт дослїдження в британській і американській лїнгвїстицї. *Питання філологїї*, 2008. №2 (29). С.111-114.
26. Нікітіна І. М. Евфемїя в зарубїжній і вїтчизняній лїнгвїстицї: історїя питання та перспектива дослїдження. Москва : МГУ, 2012. С. 5.

27. Новікова М. Р. Евфемізми в мові ЗМІ. *Матеріали секції «Журналістика» на XIII Міжнародній конференції студентів, аспірантів і молодих вчених «Ломоносов»*. Москва : вид-во МГУ, 2006. С. 35.
28. Панін В. В. Політична коректність як культурно-поведінкова і мовна категорія. Тюмень : ТГУ, 2004. 217 с
29. Потапова Н. М. Короткий огляд деяких досліджень евфемізмів. *Мова, свідомість, комунікація*, 2007. Випуск 34. С. 29-37.
30. Потапова Н. М. Проблема підходів до розуміння явища евфемізму і його класифікацій. *Міжнародний молодіжний науковий форум «Ломоносов 2007»*. Москва : Изд-во Моск. ун-ту, 2007. С. 233-236.
31. Розенталь Д. Е., Теленкова М. А. Словник-довідник лінгвістичних термінів : посібник для вчителів. Москва : Просвіта, 1994. 543 с.
32. Реформатський А. А. Вступ до мовознавства. Москва : Аспект Пресс, 2005. 536 с.
33. Сенічкіна Є. П. Евфемізми російської мови : навч. посіб. Москва : Вища школа, 2006. С. 39-41.
34. Скороходова Л. В. Евфемізми і псевдоевфемізми в англійській мові. URL: <http://old.utmn.ru/docs/9508.pdf> (дата звернення 04.12.2020).
35. Скребнєв Ю. М. Основи стилістики англійської мови : навч. для вузів по спец. Москва : Вища школа, 1994. 240 с.
36. Тер-Минасова С. Г. Мова і міжкультурна комунікація. Москва : Слово, 2000. 624 с.
37. Тимченко Є. П. Евфемізми в порівняльному аспекті (на матеріалі німецької та української мов). *Мова і культура*, 2009. Випуск 11. Т. VII (119). С. 115–121.
38. Цараєва М. Р., Реунова О. І. Евфемізми як лінгвістичне явище. (На матеріалі сучасної англійської мови). *Деякі проблеми германської філології*. П'ятигорськ : ПГЛУ, 2000. 298 с.

39. Чубіна Е. А., Михайлівська І. М. Особливості мови англомовних ЗМІ. П'ятигорськ : ПГЛУ, 2013. URL: <http://www.scienceforum.ru/2013/pdf/7326.pdf> (дата звернення 21.11.2020).
40. Шейгал Е. І. Евфемізація в політичному дискурсі. *Мовна особистість : проблеми креативної семантики. До 70-річчя професора І. В. Сетенберг : Зб. науч. тр. ВДПУ*. Волгоград : Зміна, 2000. С. 158-171.
41. Шемшуренко О. В. Евфемізми крізь призму теорії політичної коректності (на матеріалі американських друкованих видань ХХІ століття). *Філологія і культура*. 2013. №4 (34). С. 144- 151.
42. Еркенова Д. І., Реунова О. І. Принципи класифікації евфемізмів (на прикладі сучасної англійської мови). *Романо-германська філологія*. П'ятигорськ : ПГЛУ, 2003. Випуск 3. С. 139-142.
43. Ярова Л.С. Способи утворення евфемізмів в англійській мові. *Університетські читання*. П'ятигорськ : ПГЛУ. 2008. С. 200-209.
44. Allan K., Burrige K. Euphemism and Dysphemism Language used as shield and weapon. *Oxford : Oxford University Press*. 1991. 245 p.
45. Allen, I. L. Unkind words : Ethnic Labeling from Redskin to WASP. New York, 1990. P. 164
46. Ayto J. Euphemisms. Over 3000 Ways to Avoid Being Rude or Giving Offence. London, 1994, 352 p.
47. Biber D., Jeech G. Longman Grammar of Spoken and Written English. London, 1999. 1204 p.
48. Bolinger D. Language the loaded weapon. London, 1980. 102 p.
49. Brown G., Yule G. Discourse Analysis. Cambridge, 1983.
50. Coulthard M. An Introduction to Discourse Analysis. London, 1985.
51. Crystal D. The Cambridge Encyclopedia of the Language. *Cambridge : Cambridge University Press*, 1987.
52. Enright D. J. Fair of Speech : The Uses of Euphemism. Oxford : Univ. Press, 1985.

53. Esselink B. A Practical Guide to Localization. Philadelphia : John Benjamins Publishing Company, 2000. 488 p.
54. Ham K. The Linguistics of Euphemism: A Diachronic Study of Euphemism Formation. *Journal of Language and Linguistics*. 2005. vol. 4. № 2.
55. Morris Ch. W. Foundations of the theory of signs. Chicago, 1938. 42 p.
56. Warren B. What Euphemisms tell us about the interpretation of Words. *Studia Linguistica*. 1992. 46/2. P. 128-165.
57. Williams J. M. Origins of the English Language. New York : Free Press, 1957. P. 198-211.

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

58. Комлєв Н. Г. Словник іншомовних слів. Москва : Ексмо-прес, 1999. 1308 с.
59. Сенічкіна Є. П. Словник евфемізмів. Москва : Наука, 2008. 464 с.
60. Трофімова З. С. Словник нових слів і значень. Москва : Павич, 1993. 320 с.
61. Holder R. V. Dictionary of euphemisms. How not to say what you mean. Oxford University Press Inc., New York, 2003.
62. Neaman J. S., Silver C. G. Good words : Thesaurus of euphemism. New York, 1983.
63. Neaman J. S. Book of Wordsworth's euphemism. London : Wordsworth Editions LTD, 1995. 310 p.
64. Rawson H. A. Dictionary of euphemisms and other thoughts. Castle books. New York, 2002.
65. Spears R. A. Slang and euphemism. Seal, 200 p.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

66. The Guardian. URL: <http://www.theguardian.com/uk> (дата звернення 2011-2015).

SUMMARY

The presented paper is dedicated to the analysis of euphemisms, as well as their classification and peculiarities in English-Ukrainian translation.

The object of work is euphemisms used in English news media sources.

The aim of the paper is consist in determining of euphemisms functioning in English mass media discourse and investigating the most adequate ways of their translation into Ukrainian. It determined the accomplishment of such objectives as:

- profound analysis allowed us to outline our own definition of euphemism, which implies replacement of any rude or negative word with more acceptable lexical unit in order to avoid the direct reference to the word that may cause negative feelings or discomfort to a communicator.

- by investigating of 182 euphemistic units used in English mass media, we can break up euphemisms into the following groups: 1) euphemisms that exclude race discrimination; 2) ones that replace names of diseases or fact of death; 3) ones that soften age discrimination; 4) business and economics euphemisms; 5) euphemisms that improve the social status of certain professions; 6) euphemisms related to poverty and financial difficulties; 7) ones used to mask physical disabilities or mental disorder; 8) political euphemisms related to armed conflicts; 9) euphemisms for sexism exclusion; 10) euphemisms that replace human physical processes or state; 11) euphemisms for human vices, crimes and punishment; 12) euphemisms used to hide sexual context.

The scientific novelty of the presented research lies in investigation of most suitable approaches in translation of euphemisms into Ukrainian language, their classification and ways of formation.

Key-words: *euphemisms, media discourse, political correctness, phrasemes*

**Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ**

Я, Тягун Максим Юрійович, студент 2 курсу магістратури, форми навчання денної, факультету іноземної філології, спеціальність 035 Філологія, освітньо-професійна програма переклад (англійський), адреса електронної пошти tyagunmx@gmail.com, підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Функціонування і особливості перекладу евфемізмів в англомовних ЗМІ» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;
- згоден на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____ Підпис _____ ПІБ (студент) _____